

Sajnos, itt az alkalom, hogy városképeinket külön költség nélkül szebbé változtathassuk

A magyar városok képe legtöbb esetben azért művészietlen, mert városaink azalatt épültek ki, amelyben — szemben a történelmi korokkal — nem volt sem egységes stílus, sem átfogó művészi léggör. Belső nehézsége volt e kornak, hogy az építőtechnika rohamos fejlődéséhez nem lehetett a történelmi formákat egyszerűen áthangolni, sem pedig azokhoz új formákat találni; innen a keresés és az építészeti bizonytalanság; külső nehézsége pedig az akkor minden téren divott reprezentatív felfogás, amely művészi célját túnyomórészt az épületek külső és első feldíszítésében látta, ami e kornak ismert formahalmazára vezetett. E két tényező, kiegészítve a régi művészi atmoszféra helyébe a századfordulóban lépett üzleties szellem okozta városképeink lármás tarkaságát és kultúrátlan összbemnyomását, amely, bár az iparosodás során akkoriban hirtelenült megnövekedett más európai városokban is megtalálható, nálunk azért fokozottabb, mert itt hiányzott a történelmi, hagyományos környezetből kisugárzó, fegyelmző izlés, ellentétben például Párisal, Rómával, Münchennel, Béccsel.

A háborús pusztulások megadták a lehetőséget arra, hogy bántó városképeink megjavítása érdekében átfogó és tervszerű munkálatokat végezhessünk, úgy, hogy az összerombolt homlokzatokat technikai helyreállításukkal egyidejűleg esztétikailag is megjavítsuk.

Súlyos hiba volna ezt a remélhetőleg soha vissza nem téró szomorú alkalmat elmulasztani, hiszen most minden külön költség nélkül, kizárólag rátermett építőművészi kezek munkábaállításával számtalan nyomasztó utcaképtől meg tudnók szabadítani városainkat. A teendők néhány példájára szeretnék az alábbiakban rámutatni.

A talmi anyagokból készült és lélektelen részletekkel túllterhelt homlokzatokat le kell egyszerűsíteni;

ha a sok sallangot ezekről eltávolítjuk, rendszerint nyugodt homlokzati váz marad vissza, amelyet nem nehéz szerény és izléses építési köntösbe öltöztetni.

Sajnos, a megsérült, izléstelen homlokzati részleteket sok helyen pedáns gondossággal állítják vissza,

pusztán tájékozatlanságból eredő jóhiszeműséggel. Természetesen nem elég ily lármás homlokzatról a terhes tagozásokat egyszerűen legyalulni, mint a Kálvin-tér és Királyi Pál-utca sarkán álló bérháznál, hanem építészeti érzékkel kell az átalakítást végezni, mert

ami síma, az még nem bizonyosan szép is.

Szerencsés megoldás a Rókus-kórház letisztított homlokzata, valamint a Károlyi-utca 18. számú kis biedermeier lakóháza.

Az ostrom során sok sérülést szenvedtek

a tetők, tornyok és kupolák,

mely utóbbiak főként a hangsúlyozott utcasarkokon burjánzottak el a mult század végén. Ezeket a tartalom nélküli, és csak tűzveszélyes padlástereteket magukban rejtő kupolákat, amelyek nyugtalanságukon kívül erősen keleteurópai jelleget adnak a városképeknek, ne állítsuk vissza, hanem bontsuk el és a homlokzatokat helyükön megfelelően zárjuk le. A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága helyes érzékkel távolította el székházának a Ferenc József-térre néző, megrongált sarokkupoláját; a Pázmány Egyetem központi épületének teljesen szétbomlított, és a szűk Egyetem-téren, valamint a tőszomszédságában álló egyetemi templom két tornya mellett bányóan ható, nagyméretű kupoláját hasonlóképpen nem szabad visszaépíteni, hanem a szép egyetemi homlokzatot vízszintes lezárással kell a templomhoz csatlakoztatni.

Sok túl magas és ormótlan díszekkel terhelt tető égett le gyújtóbombáktól; ezeket is csak át gondolt leegyszerűsítések után szabad újraépíteni; sok esetben egyáltalá-

ban nem is kívánatos a tető visszahévízése, mert a lapos lefedés jobban illik a homlokzatra.

Az új tetőket is esztétikai megfontolások alapján készítsük,

nehogy eme leegyszerűsítéseket a homlokzatok organizmusa megszenvedje és utánuk a befejezetlenség nyomát érezzük, mint az Eskü-tér és Ferenc József-rakpart sarkán álló bérháznál, amelynél az új, alacsony tető a régi, díszes attika-felépítményekkel nincs összedolgozva.

A pénzügyminisztériumnak a várbeli Szentháromság-téren lévő ál-gót stílusú épülete a Várnak egyik legelhibázottabb alakítása: nagy tömegével elnyomja intim környezetét és hangos stílusérőkódésével zavarja a Mátyás-templom hatását. Súlyos megrongálódása folytán most alkalom nyílt egyrészt az elbomlított, legfelső emelet elbontásával, másrészt a túl magas tetőnek leszállításával az épület tömegének némi csökkentésére, továbbá a térfelöli, túltagozott főhomlokzat gyökeres leegyszerűsítésére.

A Gellért-szálló és fürdő a legmegrongáltabb homlokzatu köz-épületeink egyike. Exponált fekvése és nagy látogatottsága fokozottan ráirányítja a figyelmet exotikumokat kereső kiképzésének előnytelenségére. A helyreállítás feladatához avatott kezekkel kell nyulni, különösen a faragottkő homlokzatok átalakításaihoz, amelyeknek során, ha az épület ellen-szerves alapjelleget megváltoztatni nem is lehet, legalább le kell mérsékelni a legfeltűnőbb túlzásait.

Csak néhány példával kívántam alátámasztani városképeink jövőjéért aggódo építészársaim nagy számának nevében hatóságainkhoz intézett azt a kérésemet, hogy

ne kicsinyeljék le a megrongált homlokzatok karbahelyezésének építőművészi vonatkozásait.

Azért teszem ezt, mert a jelek szerint e téren eddig aránytalanul kevés történt; eltekintve a budai várkerületnek, igen helyesen, külön gondozásba vett csoportjától és néhány, kiemelkedő középület esetétől,

az építhetőségek a homlokzathelyreállítási engedélyeket általában esztétikai kritika nélkül adják meg.

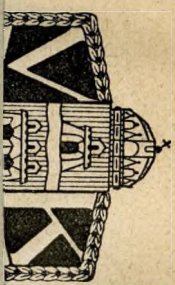
Erre nem lehet ok az, hogy eddig-ele is így történt; elég baj, hogy a multban oly kevés súllyal érvényesült a hatósági eljárások során az elfogulatlan építőművészi bírálat; részben ezért is jutottak városképeink jelenlegi siralmas állapotukba. A mai, rendkívüli feladatok itt is rendkívüli eszközöket igényelnek és nem nézhetjük öbetett kezekkel, hogy a remélhetőleg rövidesen széles terjedelemben kibontakozó várostatarozási munkálatok során

rossz homlokzataink százeit visszaépítsék eredeti alakjukba

és ezzel ismét, több évtizedekre megrögzítik városaink sajnálatosan levantei jellegét.

Nem elegendő itt csak a kihangsúlyozott épületekkel törődni, mert a városok összbemnyomását nem ezek adják meg, hanem az utcákat és tereket szegélyező névtelen házak hosszú sora, amelyek között az emberek naponta járnak-kelnek és amelyeknek izléstelensége a városképre sokszor károsabban hat, mint szervi városrendezési hibák, amely utóbbinak csak nehezen és csak oly áldozatok árán javíthatók, amelyekre hosszú ideig nem leszünk képesek. Ezzel szemben homlokzat-kiképzésbeli hibák az újjáépítés során rendelkezésre álló eszközökkel is helyrehozhatók.

Dr. Kotsis Iván
építész, műegy. tanár

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kotsis Iván dr.*
Cím: *Városképek szebbé változtatása*
Magyar 1947 febr 27

(dal)				
Helyszám				
Személy				
Hely				
Tárgy				Osztályozás
			725.091	
			1947.	

Székesfővárosi házinyomda 1926 — 8891